TEISINGUMO TEISMO (pirmoji kolegija) SPRENDIMAS

2021 m. liepos 15 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Teismų bendradarbiavimas civilinėse bylose – Sutartinėms prievolėms taikytina teisė – Reglamentas (EB) Nr. 593/2008 – 3 ir 8 straipsniai – Šalių pasirinkta teisė – Individualios darbo sutartys – Darbuotojai, dirbantys daugiau nei vienoje valstybėje narėje – Glaudesni ryšiai su kita valstybe nei ta, kurioje ar iš kurios darbuotojas įprastai dirba, arba valstybe, kurioje yra darbuotoją įdarbinusi įmonė – Sąvoka „nuostatos, nuo kurių negalima nukrypti susitarimu“ – Minimalus darbo užmokestis“

Sujungtose bylose C-152/20 ir C-218/20

dėl *Tribunalul Mureş* (Murešo apygardos teismas, Rumunija) 2019 m. spalio 1 d. ir gruodžio 10 d. nutartimis, kurias Teisingumo Teismas gavo atitinkamai 2020 m. kovo 30 d. ir gegužės 27 d., pagal SESV 267 straipsnį pateiktų dviejų prašymų priimti prejudicinį sprendimą bylose

DG,

EH

prieš

SC Gruber Logistics SRL (C-152/20)

ir

Sindicatul Lucrătorilor din Transporturi, TD

prieš

SC Samidani Trans SRL (C-218/20)

TEISINGUMO TEISMAS (pirmoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas J.-C. Bonichot, teisėjai L. Bay Larsen, C. Toader, M. Safjan (pranešėjas) ir N. Jääskinen,

generalinis advokatas M. Campos Sánchez-Bordona,

kancleris A. Calot Escobar,

* Proceso kalba: rumunų.

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

– Rumunijos vyriausybės, atstovaujamos E. Gane ir L. Lițu,

– Suomijos vyriausybės, atstovaujamos M. Pere,

– Europos Komisijos, iš pradžių atstovaujamos M. Wilderspin ir M. Carpus Carcea, vėliau – M. Carpus Carcea,

susipažinęs su 2021 m. balandžio 22 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymai priimti prejudicinį sprendimą pateikti dėl 2008 m. birželio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 593/2008 dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės („Roma I“) (OL L 177, 2008, p. 6) (toliau – reglamentas „Roma I“) 3 ir 8 straipsnių išaiškinimo.

2 Šie prašymai buvo pateikti nagrinėjant Rumunijos sunkvežimių vairuotojų ir jų darbdavių, Rumunijoje įsisteigusių komercinių bendrovių, ginčus dėl vairuotojams mokėtino darbo užmokesčio dydžio.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

3 Reglamento „Roma I“ 11, 23 ir 35 konstatuojamosiose dalyse teigiama:

„(11) Šalių laisvė pasirinkti taikytiną teisę turėtų būti vienas pagrindinių teisės kolizijos taisyklių, susijusių su sutartinėmis prievolėmis, elementų.

<…>

(23) Sutarčių su šalimis, kurios laikomos silpnesnėmis, atveju tos šalys turėtų būti apsaugotos tokių teisės kolizijos taisyklių, kurios šioms šalims yra palankesnės nei bendrosios normos.

<…>

(35) Darbuotojai neturėtų prarasti apsaugos, jiems suteikiamos nuostatomis, nuo kurių negali būti nukrypstama susitarimu arba gali būti nukrypstama tik jų naudai.“

4 Šio reglamento 3 straipsnyje numatyta:

„1. Sutarčiai taikoma šalių pasirinkta teisė. Pasirinkimas turi būti tiksliai išreikštas ar aiškiai parodytas sutarties sąlygomis arba bylos aplinkybėmis. Šalys gali pasirinkti visai sutarčiai ar tik jos daliai taikytiną teisę.

2. Šalys gali bet kuriuo metu susitarti sutarčiai taikyti kitą teisę, nei pagal pirmesnį šalių pasirinkimą pagal šį straipsnį ar kitas šio reglamento nuostatas taikyta teisė. Pakeitimai dėl taikytinos teisės, padaryti po sutarties sudarymo, neturi įtakos formaliam jos galiojimui pagal 11 straipsnį ir negali neigiamai paveikti trečiųjų šalių teisių.

3. Tais atvejais, kai visi kiti situacijai svarbūs elementai pasirinkimo metu yra kitoje valstybėje nei ta, kurios teisė pasirinkta, šalių pasirinkimas neturi kliudyti taikyti tos kitos valstybės teisės nuostatų, nuo kurių negali būti nukrypstama sutartimi.

4. Tais atvejais, kai visi kiti situacijai svarbūs elementai pasirinkimo metu yra vienoje ar keliose valstybėse narėse, šalių pasirinkta kita nei valstybės narės taikytina teisė tinkamais atvejais neturi kliudyti taikyti [Sąjungos] teisės nuostatų, kaip jos įgyvendinamos ginčo nagrinėjimo vietos valstybėje narėje, nuo kurių negali būti nukrypstama susitarimu.

5. Šalių susitarimo dėl taikytinos teisės pasirinkimo buvimas ir galiojimas nustatomas pagal 10, 11 ir 13 straipsnių nuostatas.“

5 Šio reglamento 8 straipsnyje nustatyta:

„1. Individualiai darbo sutarčiai taikoma pagal 3 straipsnį šalių pasirinkta teisė. Tačiau toks teisės pasirinkimas negali atimti iš darbuotojo apsaugos, kurią jam teikia nuostatos, nuo kurių negalima nukrypti susitarimu pagal teisę, kuri nepasirinkus teisės būtų taikoma šio straipsnio 2, 3 ir 4 dalių pagrindu.

2. Tiek, kiek šalys nepasirinko individualiai darbo sutarčiai taikytinos teisės, sutarčiai taikoma teisė valstybės, kurioje, o jei ši sąlyga netenkinama – iš kurios, darbuotojas vykdydamas sutartį įprastai atlieka darbą, teisė. Laikoma, kad valstybė, kurioje įprastai atliekamas darbas, nepasikeitė, jei darbuotas laikinai dirba kitoje valstybėje.

3. Jei taikytinos teisės neįmanoma nustatyti pagal 2 dalį, sutarčiai taikoma valstybės, kurioje yra darbuotoją įdarbinusio verslo vieta, teisė.

4. Jei iš aplinkybių visumos paaiškėja, kad sutartis glaudžiau susijusi su kita valstybe nei nurodyta 2 ar 3 dalyse, taikoma tos kitos valstybės teisė.“

Rumunijos teisė

6 2003 m. vasario 28 d. *Ordinul ministrului muncii și solidarității sociale nr. 64 pentru aprobarea modelului-cadru al contractului individual de muncă* (darbo ir socialinio solidarumo ministro įsakymas Nr. 64 dėl pavyzdinės individualios darbo sutarties formos patvirtinimo) (*Monitorul Oficial al României*, Nr. 139, 2003 m. kovo 4 d., toliau – Įsakymas Nr. 64/2003) 2 straipsnio 1 dalyje nurodyta:

„Darbdavio ir darbuotojo sudarytoje individualioje darbo sutartyje turi būti nurodyti pavyzdinėje sutartyje nustatyti duomenys.“

7 Šio įsakymo priede esančio 2 straipsnio 1 dalyje nurodytos pavyzdinės formos N skirsnyje numatyta:

„Šios individualios darbo sutarties nuostatas papildo [2003 m. sausio 24 d. *Legea Nr. 53/2003 – Codul muncii* (Įstatymas Nr. 53/2003 dėl Darbo kodekso) (*Monitorul Oficial al României*, Nr. 72, 2003 m. vasario 5 d.)] ir taikytinos kolektyvinės sutarties nuostatos <…>“

Pagrindinės bylos ir prejudiciniai klausimai

Byla C-152/20

8 Ginčas pagrindinėje byloje C-152/20 susijęs su DG ir EH, dviem bendrovėje *SC Gruber Logistics SRL* dirbusiems sunkvežimių vairuotojams iš Rumunijos, mokėtu darbo užmokesčiu. Jų individualiose darbo sutartyse, sudarytose rumunų ir italų kalbomis, buvo numatyta, kad šių sutarčių sąlygas papildo Įstatymo Nr. 53/2003 nuostatos. Be to, minėtose sutartyse buvo numatyta, kad su jomis susijusius ginčus nagrinėja *ratione materiae* ir *ratione loci* kompetentingas teismas. Dėl darbo vietos sutartyse buvo numatyta, kad „darbai [buvo] atliekami bendrovės autoserviso buveinės / padalinio / kitos organizuotos darbo vietos (skyriuje / biure / dirbtuvėse / atskirtoje dalyje) Oradios savivaldybėje [(Rumunija)] ir pagal įgaliojimą / komandiruotės įsakymą – klientų, esamų ir būsimų tiekėjų buveinėse ar padaliniuose, bet kokiose vietose šalyje ir užsienyje, kur bus prašoma pristatyti ir transporto priemonę, naudo[tą] vykdant jo funkcijas, arba bet kurioje kitoje vietoje, kur darbuotojas vykd[ė] vežimo veiklą“.

9 DG ir EH pareiškė ieškinį *Tribunalul Mureș* (Murešo apygardos teismas, Rumunija), prašydami priteisti iš *SC Gruber Logistics* faktiškai gauto darbo užmokesčio ir Italijoje kelių transporto srityje mokamo minimalaus darbo užmokesčio, į kurį jie tvirtino turėję teisę, skirtumą, nes šis darbo užmokestis nustatytas kolektyvinėje Italijos transporto sektoriaus sutartyje.

10 DG ir EH teigia, kad Italijos teisės aktai dėl minimalaus darbo užmokesčio taikytini jų individualioms darbo sutartims pagal reglamento „Roma I“ 8 straipsnį. Nors šios sutartys buvo sudarytos Rumunijoje, įprastai jie dirbo Italijoje. Jie tvirtina, kad užduotis vykdė Italijoje, iš ten gaudavo nurodymus ir ten grįždavo įvykdę užduotis. Be to, didžiąją dalį vežimo užduočių jie vykdė Italijoje. Remdamiesi 2011 m. kovo 15 d. Sprendimu *Koelzsch* (C-29/10, EU:C:2011:151) DG ir EH tvirtina turintys teisę į Italijoje nustatytą minimalų darbo užmokestį.

11 *SC Gruber Logistics* teigimu, DG ir EH buvo jos darbuotojai, dirbę Rumunijoje įregistruotais sunkvežimiais, pagal vadovaujantis Rumunijoje taikomais teisės aktais išduotas transporto licencijas, nes visus nurodymus duodavo *SC Gruber Logistics*, o DG ir EH darbas buvo organizuojamas Rumunijoje. Todėl ši bendrovė teigia, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamoms darbo sutartims taikytini Rumunijos teisės aktai.

12 Šiomis aplinkybėmis *Tribunalul Mureş* (Murešo apygardos teismas, Rumunija) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui tokius prejudicinius klausimus:

„1. Ar reglamento [„Roma I“] 8 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad dėl individualiai darbo sutarčiai taikytinos teisės pasirinkimo prarandama galimybė taikyti valstybės, kurioje darbuotojas įprastai atliko darbą, teisę, ar taip, kad dėl taikytinos teisės pasirinkimo prarandama galimybė taikyti šio reglamento 8 straipsnio 1 dalies antrą sakinį?

2. Ar reglamento [„Roma I“] 8 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad valstybėje, kurioje darbuotojas įprastai atliko darbą, taikomas minimalus darbo užmokestis yra teisė, jam suteikiama pagal „nuostatas, nuo kurių negalima nukrypti susitarimu pagal teisę, kuri, nepasirinkus teisės, būtų taikoma“, kaip tai suprantama pagal šio reglamento 8 straipsnio 1 dalies antrą sakinį?

3. Ar reglamento [„Roma I“] 3 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį draudžiama Rumunijos darbo kodekso nuostatų nurodymą individualioje darbo sutartyje laikyti prilygstančiu Rumunijos teisės pasirinkimui, kai žinoma, kad Rumunijoje įstatymuose yra nustatyta pareiga šią taikytinos [Rumunijos] teisės pasirinkimo sąlygą įtraukti į individualią darbo sutartį? Kitaip tariant, ar reglamento [„Roma I“] 3 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos ir praktika, pagal kurias į individualias darbo sutartis privaloma įtraukti sąlygą dėl [nacionalinės] teisės pasirinkimo?“

Byla C-218/20

13 Ginčas pagrindinėje byloje C-218/20 susijęs su DT, Rumunijos bendrovėje *SC Samidani Trans SRL* dirbusiam sunkvežimio vairuotojui iš Rumunijos, mokėtam darbo užmokesčiui taikytina teise. DT dirbo išimtinai Vokietijoje.

14 Individualioje su DT sudarytoje darbo sutartyje buvo numatyta, kad jos nuostatas papildo Įstatymo Nr. 53/2003 nuostatos. Be to, joje buvo nurodyta, kad ginčus dėl minėtos darbo sutarties nagrinėja *ratione materiae* ir *ratione loci* kompetentingas teismas.

15 Šioje darbo sutartyje nebuvo nurodyta tiksli vieta, kurioje darbuotojas privalo vykdyti savo veiklą. DT teigia, kad užduotis jis vykdė ir nurodymus gaudavo iš Vokietijos. Be to, sunkvežimiai, kuriais jis važinėjo, buvo dislokuoti Vokietijoje, o vežimo užduotis jis vykdė Vokietijos teritorijoje.

16 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme pareikštu ieškiniu *Sindicatul Lucrătorilor din Transporturi* (Transporto sektoriaus darbuotojų profesinė sąjunga, Rumunija), kuriai priklauso ir DT, pastarojo vardu ir sąskaita prašė įpareigoti *SC Samidani Trans* sumokėti DT skirtumą tarp faktiškai gauto darbo užmokesčio ir minimalaus darbo užmokesčio, į kurį jis būtų turėjęs teisę pagal minimalų darbo užmokestį nustatančius Vokietijos teisės aktus. Be to, ši profesinė sąjunga teigia, kad DT turi teisę į Vokietijos teisėje numatytus „tryliktą“ ir „keturioliktą“ darbo užmokestį.

17 Ši profesinė sąjunga teigia, kad pagal reglamento „Roma I“ 8 straipsnį DT darbo sutarčiai taikytini Vokietijos teisės aktai dėl minimalaus darbo užmokesčio. Nors individuali darbo sutartis su juo buvo sudaryta Rumunijoje, būtent Vokietijoje DT įprastai atlikdavo savo pareigas. Taigi, remiantis į 2011 m. kovo 15 d. Sprendimu *Koelzsch* (C-29/10, EU:C:2011:151), DT turi teisę į Vokietijos teisės aktuose nustatytą minimalų darbo užmokestį.

18 *SC Samidani Trans* šį teiginį ginčija ir nurodo, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamos darbo sutarties šalys konkrečiai nustatė, jog individualiai darbo sutarčiai taikytina Rumunijos darbo teisė.

19 Šiomis aplinkybėmis *Tribunalul Mureş* (Murešo apygardos teismas, Rumunija) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui tokius prejudicinius klausimus:

„1. Reglamento [„Roma I“] 8 straipsnio aiškinimas: ar dėl individualiai darbo sutarčiai taikytinos teisės pasirinkimo prarandama galimybė taikyti valstybės, kurioje darbuotojas įprastai atliko darbą, teisę, ar dėl taikytinos teisės pasirinkimo prarandama galimybė taikyti šio reglamento 8 straipsnio 1 dalies antrą sakinį?

2. Reglamento [„Roma I“] 8 straipsnio aiškinimas: ar valstybėje, kurioje darbuotojas įprastai atliko darbą, taikomas minimalus darbo užmokestis yra teisė, jam suteikiama pagal „nuostatas, nuo kurių negalima nukrypti susitarimu pagal teisę, kuri, nepasirinkus teisės, būtų taikoma“, kaip tai suprantama pagal šio reglamento 8 straipsnio 1 dalies antrą sakinį?

3. Reglamento [„Roma I“] 3 straipsnio aiškinimas: ar Rumunijos darbo kodekso nuostatų nurodymas individualioje darbo sutartyje prilygsta Rumunijos teisės pasirinkimui, kai Rumunijoje, kaip žinoma, darbdavys iš anksto nustato individualios darbo sutarties turinį?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmųjų ir antrųjų klausimų bylose C-152/20 ir C-218/20

20 Pirmaisiais ir antraisiais klausimais bylose C-152/20 ir C-218/20, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar reglamento „Roma I“ 8 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad tuo atveju, kai individualiai darbo sutarčiai taikytiną teisę pasirinko šios sutarties šalys, ir ši teisė skiriasi nuo teisės, taikytinos pagal šio straipsnio 2, 3 arba 4 dalį, pastaroji teisė neturi būti taikoma, ir jei taip – tai kiek.

21 Pirmiausia reikia konstatuoti, kad iš nutarčių dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą nėra aišku, ar pagrindinėje byloje aptariami sunkvežimių vairuotojai laikomi komandiruotais darbuotojais, kaip jie suprantami pagal 1996 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 96/71/EB dėl darbuotojų komandiravimo paslaugų teikimo sistemoje (OL L 18, 1997, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 2 t., p. 431), ar šio statuso neturinčiais darbuotojais, įprastai dirbančiais ne toje šalyje, kurioje yra darbdavio buveinė. Kadangi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi nustatyti faktines jam pateiktų ginčų aplinkybes, to teismo klausimai bus nagrinėjami remiantis tik reglamentu „Roma I“.

22 Reglamento „Roma I“ 8 straipsnyje įtvirtintos specialios kolizinės normos dėl individualių darbo sutarčių, jos taikomos, kai vykdant tokią sutartį darbas atliekamas bent vienoje valstybėje, kurios teisė nėra pasirinkta kaip taikytina.

23 Šio straipsnio 1 dalyje numatyta, kad individualiai darbo sutarčiai taikoma pagal šio reglamento 3 straipsnį šalių pasirinkta teisė, tačiau toks teisės pasirinkimas negali atimti iš darbuotojo apsaugos, jam teikiamos nuostatų, nuo kurių negalima nukrypti susitarimu pagal teisę, kuri, nepasirinkus teisės, būtų taikoma sutarčiai minėto straipsnio 2, 3 ir 4 dalių pagrindu.

24 Nors šios nuostatos atitinkamam darbuotojui suteikia geresnę apsaugą nei pasirinktos teisės nuostatos, jos yra viršesnės už pastarąsias, o kaip pažymėta generalinio advokato išvados 43 punkte, pasirinkta teisė bus taikoma likusiai sutartinių santykių daliai.

25 Šiuo klausimu reikėtų pažymėti, kad reglamento „Roma I“ 8 straipsnio 2 dalyje daroma nuoroda į valstybės, kurioje, o jei ši sąlyga netenkinama – iš kurios, darbuotojas, vykdydamas darbo sutartį, įprastai atlieka darbą, teisę.

26 Taigi pagal šio reglamento 8 straipsnį siekiama užtikrinti, kad kuo labiau būtų laikomasi darbuotojų apsaugą garantuojančių nuostatų, įtvirtintų tos valstybės, kurioje darbuotojas dirba, teisėje (šiuo klausimu žr. 2016 m. spalio 18 d. Sprendimo *Nikiforidis*, C-135/15, EU:C:2016:774, 48 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

27 Taigi, kaip pažymėta generalinio advokato išvados 44 punkte, teisingas reglamento „Roma I“ 8 straipsnio taikymas reiškia, pirma, kad nacionalinis teismas turi nustatyti teisę, kuri būtų taikoma nesant pasirinkimo, ir remiantis ja nustatyti taisykles, nuo kurių negalima nukrypti susitarimu, ir, antra, kad šis teismas turi palyginti darbuotojui pagal šias taisykles suteikiamos apsaugos lygį su pagal šalių pasirinktą teisę numatytu apsaugos lygiu. Jei tose taisyklėse suteikiamas geresnis apsaugos lygis, jos ir turi būti taikomos.

28 Nagrinėjamu atveju atrodo, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas laikosi nuomonės, kad, atsižvelgiant į pagrindinėje byloje aptariamų vairuotojų įprastas darbo vietas, gali būti taikomos tam tikros Italijos teisės ir Vokietijos įstatymo nuostatos dėl minimalaus darbo užmokesčio pagal reglamento „Roma I“ 8 straipsnio 1 dalį, o ne šalių pagrindinėje byloje nagrinėjamoms darbo sutartims pasirinktos Rumunijos teisės nuostatos.

29 Atsakant į klausimą, ar tokios taisyklės laikomos nuostatomis, nuo kurių negalima nukrypti susitarimu (kaip tai suprantama pagal šią nuostatą), reikia pažymėti, kad pati šios nuostatos formuluotė rodo, jog šis klausimas nagrinėtinas vadovaujantis teise, kuri būtų buvusi taikoma nesant šalių pasirinkimo. Taigi pats prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turės išaiškinti nagrinėjamą nacionalinę taisyklę.

30 Taip pat pažymėtina, kad dėl to, jog reglamente „Roma I“ nėra kriterijų, pagal kuriuos būtų galima nustatyti, ar nacionalinė taisyklė yra nuostata, ar teisė, kaip tai suprantama pagal šio reglamento 8 straipsnio 1 dalį, jeigu iš nacionalinės teisės matyti, kad susitarimuose (kurie nebūtinai patenka į teisės taikymo sritį) įtvirtintos taisyklės yra privalomos, teismas turi paisyti šio pasirinkimo, net jeigu jis skiriasi nuo teismo nacionalinės teisės nuostatoje įtvirtinto pasirinkimo.

31 Kaip pažymėta generalinio advokato išvados 72 ir 107 punktuose, būtent valstybės, kurioje samdomas darbuotojas įprastai vykdo savo veiklą, minimalaus darbo užmokesčio taisyklės iš esmės apibrėžiamos kaip „nuostatos, nuo kurių negalima nukrypti susitarimu pagal teisę, kuri, nepasirinkus teisės, būtų taikoma“, kaip tai suprantama pagal reglamento „Roma I“ 8 straipsnio 1 dalį.

32 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pirmuosius ir antruosius klausimus bylose C-152/20 ir C-218/20 reikia atsakyti, kad reglamento „Roma I“ 8 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad jeigu individualiai darbo sutarčiai taikytiną teisę pasirinko šios sutarties šalys ir ji skiriasi nuo teisės, taikytinos pagal šio straipsnio 2, 3 arba 4 dalį, pastaroji teisė neturi būti taikoma, išskyrus „nuostatas, nuo kurių negalima nukrypti susitarimu“ pagal šią teisę, kaip tai suprantama pagal šio reglamento 8 straipsnio 1 dalį, ir kurios iš esmės gali apimti taisykles dėl minimalaus darbo užmokesčio.

Dėl trečiųjų klausimų bylose C-152/20 ir C-218/20

33 Pirmiausia reikia pažymėti, kad dėl to, jog Teisingumo Teismas turi kompetenciją iš visos nacionalinio teismo pateiktos informacijos, ypač iš sprendimo pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą motyvuojamosios dalies, atrinkti aiškintinus Sąjungos teisės klausimus, atsižvelgdamas į bylos dalyką (šiuo klausimu žr. 2021 m. balandžio 22 d. Sprendimo *Profi Credit Slovakia*, C-485/19, EU:C:2021:313, 50 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką), tretieji klausimai šiose bylose laikytini susijusiais su reglamento „Roma I“ 8 straipsniu.

34 Nors prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas šiuose klausimuose remiasi šio reglamento 3 straipsnyje įtvirtinta bendrąja taisykle, pažymėtina, kad, kaip nurodyta šio sprendimo 22 punkte, minėtame 8 straipsnyje yra įtvirtintos specialios kolizinės normos dėl darbo sutarties.

35 Taigi trečiuosius bylose C-152/20 ir C-218/20 šiek tiek skirtingai suformuluotus klausimus reikia suprasti taip, kad jais iš esmės siekiama išsiaiškinti, ar reglamento „Roma I“ 8 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad:

– viena vertus, laikoma, kad individualios darbo sutarties šalys gali laisvai pasirinkti šiai sutarčiai taikytiną teisę net ir tais atvejais, jeigu pagal nacionalinę nuostatą reikalaujama į minėtą sutartį įtraukti sąlygą, pagal kurią sutarties sąlygas papildo nacionalinė darbo teisė, ir

– kita vertus, laikoma, kad individualios darbo sutarties šalys gali laisvai pasirinkti šiai sutarčiai taikytiną teisę, net jei su šiuo pasirinkimu susijusią sutarties sąlygą parengė darbdavys, o darbuotojas su ja tik sutinka.

36 Pirmiausia reikia priminti, kad reglamento „Roma I“ 3 straipsnyje, į kurį daroma nuoroda to paties reglamento 8 straipsnyje, kaip bendrasis principas yra įtvirtinta šalių valios autonomija pasirenkant taikytiną teisę (šiuo klausimu žr. 2016 m. spalio 18 d. Sprendimo *Nikiforidis*, C-135/15, EU:C:2016:774, 42 punktą ir 2013 m. spalio 17 d. Sprendimo *Unamar*, C-184/12, EU:C:2013:663, 49 punktą). Ši nuostata leidžia sutarties šalims laisvai pasirinkti jų sutarčiai taikytiną teisę. Pagal minėto reglamento 3 straipsnio 1 dalį taikytinos teisės pasirinkimas gali būti tiksliai ar aiškiai parodytas sutarties sąlygomis arba bylos aplinkybėmis. Šis pasirinkimas turi būti visiškai aiškus iš sutarties sąlygų arba bylos aplinkybių.

37 Dėl reikalavimo užtikrinti galimybę laisvai pasirinkti taikytiną teisę, kaip tai suprantama pagal reglamento „Roma I“ 3 straipsnį, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad kartu skaitant Įsakymo Nr. 64/2003 2 straipsnio 1 dalį ir prie jo pridedamą individualios darbo sutarties pavyzdinę formą matyti, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamų sutarčių šalys, nepaisydamos šio reikalavimo, privalo pasirinkti Rumunijos teisę.

38 Vis dėlto Rumunijos vyriausybė rašytinėse pastabose teigia, kad nacionalinė teisė neįpareigoja pasirinkti Rumunijos teisės kaip sutarčiai taikytinos teisės. Tik tuo atveju, jei šalys savo valia pasirinktų šią teisę, jos privalėtų laikytis Įsakymo Nr. 64/2003 ir parengti sutartį, laikydamosi prie šio įsakymo pridedamos pavyzdinės formos, ir tuomet būtų papildomai taikomas Rumunijos darbo kodeksas. Todėl tokia sąlyga, kokią nurodė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, buvo įtraukta dėl to, kad šalys pasirinko sutarčiai taikytiną teisę.

39 Tik prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi įvertinti, ar taip aiškinti nacionalinę teisę teisinga, vadinasi, ir patikrinti, ar sutarties papildymas sąlyga dėl Rumunijos darbo kodekso taikymo ne atspindi šalių pareigą pasirinkti Rumunijos teisę, o patvirtina jų numanomą ir laisvą šios teisės pasirinkimą pagal reglamento „Roma I“ 3 straipsnį.

40 Galiausiai atsakant į klausimą, ar darbdaviui į anksčiau parengtą darbo sutartį įtraukus sąlygą dėl taikytinos teisės pasirinkimo galima konstatuoti, kad nebuvo pasirinkimo laisvės (tai prieštarauja reglamento „Roma I“ 3 straipsniui), pažymėtina, kad šiuo reglamentu nedraudžiama naudoti darbdavio iš anksto parengtų standartinių sąlygų. Pasirinkimo laisvę (kaip ji suprantama pagal šią nuostatą) galima įgyvendinti tokiai nuostatai pritarus, ir ji negali būti kvestionuojama vien todėl, kad teisė pasirenkama remiantis darbdavio parengta ir į sutartį įtraukta sąlyga.

41 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į bylose C-152/20 ir C-218/20 pateiktus trečiuosius klausimus reikia atsakyti, kad reglamento „Roma I“ 8 straipsnis turi būti aiškinamas taip:

– viena vertus, laikoma, kad individualios darbo sutarties šalys gali laisvai pasirinkti šiai sutarčiai taikytiną teisę net ir tais atvejais, jeigu pagal nacionalinę nuostatą reikalaujama į minėtą sutartį įtraukti sąlygą, pagal kurią sutarties sąlygas papildo nacionalinė darbo teisė, su sąlyga, kad atitinkama nacionalinė nuostata neįpareigoja šalių pasirinkti nacionalinės teisės kaip sutarčiai taikytinos teisės, ir

– kita vertus, laikoma, kad individualios darbo sutarties šalys gali iš esmės laisvai pasirinkti šiai sutarčiai taikytiną teisę, net jei su šiuo pasirinkimu susijusią sutarties sąlygą parengė darbdavys, o darbuotojas su ja tik sutinka.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

42 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) nusprendžia:

1. 2008 m. birželio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 593/2008 dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės („Roma I“) 8 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad jeigu individualiai darbo sutarčiai taikytiną teisę pasirinko šios sutarties šalys ir ji skiriasi nuo teisės, taikytinos pagal šio straipsnio 2, 3 arba 4 dalį, pastaroji teisė neturi būti taikoma, išskyrus „nuostatas, nuo kurių negalima nukrypti susitarimu“ pagal šią teisę, kaip tai suprantama pagal šio reglamento 8 straipsnio 1 dalį, ir kurios iš esmės gali apimti taisykles dėl minimalaus darbo užmokesčio.

2. Reglamento Nr. 593/2008 8 straipsnis turi būti aiškinamas taip:

– **viena vertus, laikoma, kad individualios darbo sutarties šalys gali laisvai pasirinkti šiai sutarčiai taikytiną teisę net ir tais atvejais, jeigu pagal nacionalinę nuostatą reikalaujama į minėtą sutartį įtraukti sąlygą, pagal kurią sutarties sąlygas papildo nacionalinė darbo teisė, su sąlyga, kad atitinkama nacionalinė nuostata neįpareigoja šalių pasirinkti nacionalinės teisės kaip sutarčiai taikytinos teisės, ir**

– **kita vertus, laikoma, kad individualios darbo sutarties šalys gali iš esmės laisvai pasirinkti šiai sutarčiai taikytiną teisę, net jei su šiuo pasirinkimu susijusią sutarties sąlygą parengė darbdavys, o darbuotojas su ja tik sutinka.**

Parašai.